

Regina Koženiauskienė
Danguolė Mikulėnienė
Regina Rinkauskienė

TĖVYNĖ- TAI KALBA

10

PIRMOJI
KNYGA

Turinys

1 skyrius. KARTOJU IŠEITĄ KURSA \ 7

- 1 pamoka. Skiriu funkcinis stilius ir žanrus \ 8
- 2 pamoka. Kalbu, rašau, cituoju, iš detalių matau visumą \ 11
- 3 pamoka. Skiriu vientisinį sakinį nuo sudėtinio \ 13
- 4 pamoka. Atpažįstu sudėtinį prijungiamąjį sakinį \ 16
- 5 pamoka. Atpažįstu sudėtinio prijungiamojo sakinio šalutinių sakinių rūšį \ 18
- 6 pamoka. Įtvirtinu vienaarūšių šalutinių sakinių skyrybą \ 20
- 7 pamoka. Atpažįstu šalutinių sakinių sinonimus – išplėstines aplinkybes ir išplėstinius pažyminius \ 22
- 8 pamoka. Nustatau šalutinių sakinių laipsnius \ 25
- 9 pamoka. Pasakoju, aprašau savo gyvenimą \ 27
- 10 pamoka. Įtvirtinu taisyklingos tarties įgūdžius ir praktines kirčiavimo taisykles \ 30
- 11 pamoka. Praktiškai pritaikau linksniuojamųjų žodžių kirčiuotes \ 33
- 12 pamoka. Skaitau ir nagrinėju viešųjų kalbų struktūrą \ 35

2 skyrius. KALBU VIEŠAI. KLAUSIU IR ATSAKAU, VERTINU IR ĮSIVERTINU \ 39

- 13 pamoka. Kalbėjimo sėkmė priklauso nuo pasitikėjimo \ 40
- 14 pamoka. Palaikau grįžtamąjį ryšį su klausytojais \ 44
- 15 pamoka. Samprotauju, diskutuoju ir mokausi klausti \ 46
- 16 pamoka. Atidžiai klausausi ir mokausi atsakyti pašnekovui \ 49
- 17 pamoka. Kreipiu dėmesį į balso toną, intonaciją, pauzes, akcentus \ 53
- 18 pamoka. Mokausi sudėtingesnių kirčiavimo atvejų (I): kirčiavimo normos ir žodynai \ 57
- 19 pamoka. Mokausi sudėtingesnių kirčiavimo atvejų (II): veiksmožodžių kirčiavimas \ 60

- 20 pamoka. **Mokausi sudėtingesnių kirčiavimo atvejų (III):
dalyvių, pusedalyvių ir padalyvių kirčiavimas** \ 64
- 21 pamoka. **Mokausi sudėtingesnių kirčiavimo atvejų (IV):
prieveiksmių kirčiavimas** \ 68
- 22 pamoka. **Suprantu, ką atskleidžia žmogaus laikysena, gestai,
mimika** \ 69
- 23 pamoka. **Mokausi sakyti ir išklausti komplimentus** \ 72
- 24 pamoka. **Renkuosi leksiką (I): skoliniai ir tarmybės** \ 74
- 25 pamoka. **Renkuosi leksiką (II): tarptautiniai žodžiai** \ 77
- 26 pamoka. **Vertinu kalbėtojus ir įsivertinu pats** \ 79

3 skyrius. SKAITAU IR MOKAUSI SUVOKTI TEKSTUS \ 87

- 27 pamoka. **Susipažįstu su kalbos istorija (I):
pirmosios lietuvių kalbos gramatikos ir žodynai** \ 88
- 28 pamoka. **Susipažįstu su kalbos istorija (II):
lietuvių kalbos mokslinio tyrimo pradžia** \ 96
- 29 pamoka. **Susipažįstu su kalbos istorija (III):
lietuvių kalba carinės Rusijos spaudoje** \ 101
- 30 pamoka. **Susipažįstu su kalbos istorija (IV):
lietuvių kalba tautinio atgimimo laikotarpiu** \ 109
- 31 pamoka. **Susipažįstu su kalbos istorija (V):
lietuvių kalba Lietuvos Respublikoje** \ 116
- 32 pamoka. **Susipažįstu su kalbos istorija (VI):
lietuvių kalba sovietinės okupacijos metais.
Vaikštybinės lietuvių kalbos statuso atkūrimas** \ 122
- 33 pamoka. **Iš jų mokausi (I): Kazimieras Būga –
lietuvių kalbotyros klasikas** \ 125
- 34 pamoka. **Iš jų mokausi (II): Jonas Jablonskis –
bendrinės lietuvių kalbos normintojas** \ 130

Regina Koženiauskienė
Danguolė Mikulėnienė
Regina Rinkauskienė

TĖVYNĖ— TAI KALBA

10

ANTROJI
KNYGA

4 skyrius. RAŠAU, SKAITAU IR KURIU TEKSTUS \ 6

- 35 pamoka. Ką žinau apie rašytinių žanrų tikslus ir rašymo etapus \ 7
- 36 pamoka. Mano rašinio tikslas – informuoti \ 10
- 37 pamoka. Mokausi informacijos pateikimo tvarkos \ 15
- 38 pamoka. Skaitau straipsnius ir mokausi jų sandaros \ 17
- 39 pamoka. Ką dar turėčiau žinoti apie tekstų tipus \ 20
- 40 pamoka. Ką turiu žinoti apie rašinio antraštę \ 26
- 41 pamoka. Rengiuosi rašyti samprotaujамąjį rašinį \ 28
- 42 pamoka. Skaitau ir užsirašau mintis \ 30
- 43 pamoka. Rengiuosi imti dalykinį interviu \ 32
- 44 pamoka. Skaitau ir konspektuoju \ 35
- 45 pamoka. Rašau ir taisau juodraštį \ 38
- 46 pamoka. Skaitau ir mokausi reklamoje atpažinti menines stiliaus priemones \ 40
- 47 pamoka. Mano rašinio tikslas – teikti estetinį pasigėrėjimą. Bandau kurti miniatiūrą ir novelę \ 43
- 48 pamoka. Rašau dedikaciją \ 46

5 skyrius. NAGRINĖJU SINTAKSĘ IR SKYRYBĄ \ 52

- 49 pamoka. Sudėtiniai sujungiamieji sakiniai \ 53
- 50 pamoka. Sudėtiniai bejungtukiai sakiniai \ 56
- 51 pamoka. Sudėtiniai mišrieji sakiniai \ 59
- 52 pamoka. Įtvirtinu sudėtinių sakinių sampratą ir rūšis \ 61
- 53 pamoka. Sudėtinių sakinių dėmenų jungimo klaidos \ 63
- 54 pamoka. Citatų skyryba \ 66

6 skyrius. TIRIU IR VERTINU KALBINĘ APLINKĄ \ 70

- 55 pamoka. Lietuvių kalbos savitumas ir vertė. Lietuvių kalbos išsaugojimas daugiakalbėje Europoje \ 71
- 56 pamoka. Terminai: apie naujuosius skolinius ir lietuviškus naujadarus \ 73
- 57 pamoka. Viešosios kalbos negerovės: pastebiu ir taisau(si) \ 77

- 58 pamoka. Išmokau nagrinėti žodžius fonetiškai \ 83
- 59 pamoka. Išmokau kirčiuoti ir praktines kirčiavimo taisykles \ 87
- 60 pamoka. Išmokau nustatyti kirčio vietą ir priegaidę pagal kirčiuotes \ 90
- 61 pamoka. Įsidėmėjau sudėtingesnius rašybos ir tarties atvejus \ 91
- 62 pamoka. Išmokau nagrinėti žodžius žodžio dalimis \ 99
- 63 pamoka. Išmokau nagrinėti žodžius kalbos dalimis \ 103
- 64 pamoka. Išmokau nagrinėti žodžius kalbos dalimis \ 109
- 65 pamoka. Išmokau nagrinėti veiksmažodžio formas \ 112
- 66 pamoka. Išmokau apibūdinti žodžių junginius, atpažinti sakinio dalis \ 115
- 67 pamoka. Išmokau nagrinėti sakinius, nustatyti jų rūšis \ 119
- 68 pamoka. Išmokau vientisinio ir sudėtinio sakinio skyrybos taisykles \ 122
- 69 pamoka. Išmokau formuluoti tikslus, pažinti ir įtikinti adresatą \ 133
- 70 pamoka. Išmokau skaityti ir suvokti informaciją \ 137
- 71 pamoka. Išmokau pasirengti viešajai kalbai \ 139
- 72 pamoka. Išmokau kalbėti su pasitikėjimu \ 141
- 73 pamoka. Išmokau dalykiškai samprotauti aktualia tema, klausti ir atsakyti \ 145
- 74 pamoka. Išmokau suvokti perkeltines reikšmes ir potekstę \ 147
- 75 pamoka. Išmokau kurti tekstus, teikiančius estetinį pasigėrėjimą \ 150
- Sutrumpinimai \ 152

Regina Koženiauskienė
Danguolė Mikulėnienė
Regina Rinkauskienė

TĖVYNĖ- TAI KALBA

10

TREČIOJI
KNYGA

Turiny

1 skyrius. APIE VISUOMENĘ, ŽMOGŲ IR KULTŪRĄ \ 6

- 1 tekstas. „Viltis ir šiandien mūsų širdyse budi kaip idealas...“ \ 6
- 2 tekstas. „Ji amžinai atgims, jeigu bus išlikusi jūsų širdyse“ \ 7
- 3 tekstas. Kad Žinių diena būtų šventė visiems \ 12
- 4 tekstas. „Mokytojas – didžiausias mokinio priešas“ \ 14
- 5 tekstas. „24 valandų mažoka“ \ 19
- 6 tekstas. „Sėti Mokytoju...“ \ 19
- 7 tekstas. Studijų kokybę lemiantys veiksniai \ 21
- 8 tekstas. „Rimta problema rimtoms institucijoms“ \ 23
- 9 tekstas. „Čia turėtų būti valstybės politika...“ \ 24

2 skyrius. APIE GAMTOS, KALBOS IR ŽMOGAUS EKOLOGIJĄ \ 30

- 10 tekstas. Vytautas Kernagis ir išėję penkiasdešimtmečiai \ 30
- 11 tekstas. „Žmogaus prigimtyje matau ne pačias šviesiausias spalvas“ \ 32
- 12 tekstas. Apie moralinę ekologiją \ 35
- 13 tekstas. „Prisiekite, kad išsiugdysite gerą širdį...“ \ 37
- 14 tekstas. „Pekino olimpiadą reikėjo nutraukti“ \ 40
- 15 tekstas. Ką veikia moterys kare? \ 41
- 16 tekstas. Mažasis traktatas apie gėles \ 42
- 17 tekstas. Kamufližas \ 45
- 18 tekstas. Žinių visuomenė apie rinkimus \ 47
- 19 tekstas. Nebūkite karlsonai: „Tu vėl laimėjai!“ \ 47
- 20 tekstas. Jaunimo požiūris į komplimentą \ 49
- 21 tekstas. „Ar mes stengiamės pakylėti kitus?“ \ 51
- 22 tekstas. Pokalbis apie inteligentą ir lietuvių autorių raštus \ 53
- 23 tekstas. „Knyga be vaiko negyvens“ \ 56
- 24 tekstas. „Aš – gyva gamtos akimirka“ \ 57
- 25 tekstas. „Išdrįsau įsileisti meilę“ \ 59
- 26 tekstas. Koks žmogus, toks ir jo kalnas \ 60
- 27 tekstas. Apie atsinaujinimą \ 63
- 28 tekstas. „Labas, tėti!“ \ 65
- 29 tekstas. Optimistiška novelė \ 65

- 30 tekstas. **Lietuvių rašytojai apie kalbą** \ 66
 31 tekstas. **Be kalbos nėra minties** \ 69
 32 tekstas. **Kalba – tautos memorialas** \ 70
 33 tekstas. **Babelio bokšto atstatymas** \ 71
 34 tekstas. **Žvilgsnis į šiandienos anglų kalbos pasaulį** \ 74

3 skyrius. **APIE VALSTYBĘ, TAUTĄ IR VISUOMENĘ** \ 78

- 35 tekstas. **Senosios Lietuvos istorija eilėmis (I):**
Motiejus Strijkovskis apie Kernių 1040 m. \ 78
 36 tekstas. **Senosios Lietuvos istorija eilėmis (II):**
Motiejus Strijkovskis apie Vilniaus įkūrimą 1322 m. \ 79
 37 tekstas. **Senosios Lietuvos istorija eilėmis (III): trys dedikacijos** \ 80
 38 tekstas. **Istorijos puslapis (I):**
kelionė į viduramžių lietuvių šeimos sodybą \ 82
 39 tekstas. **Istorijos puslapis (II):**
„Turime du karalius – Mindaugą ir Mažvydą...“ \ 85
 40 tekstas. **Istorijos puslapis (III): knygnešystė** \ 87
 41 tekstas. **Istorijos puslapis (IV): Sibiras** \ 91
 42 tekstas. **Iškilūs žmonės (I):**
nevalia tylomis praeit pro Vincą Kudirką \ 92
 43 tekstas. **Iškilūs žmonės (II): du Žemaitės laišakai** \ 96
 44 tekstas. **Iškilūs žmonės (III): iš atsiminimų apie Juozą Balčikonį** \ 98
 44 tekstas. **Iškilūs žmonės (IV): Salomėjos Nėries vestuvės** \ 99
 46 tekstas. **Lietuvos tūkstantmetis: ko iki šiol nepadarėme (I)** \ 100
 47 tekstas. **Lietuvos tūkstantmetis: ko iki šiol nepadarėme (II)** \ 102

4 skyrius. **APIE KALBĄ, IŠKALBĄ IR KULTŪRĄ** \ 108

- 48 tekstas. **Dėl ko gyvena dievai** \ 108
 49 tekstas. **Viešoji kalba gali teikti malonumo** \ 110
 50 tekstas. **Pokalbis su darbdaviu** \ 112
 51 tekstas. **Pokalbis su žmogumi, kuriam įdomu kitų daromos klaidos** \ 113
 52 tekstas. **Apie Jablonskį ir bendrinės kalbos pamatą** \ 118
 53 tekstas. **Apie Nacionalinio diktanto konkursą** \ 119
 54 tekstas. **Apie nuriebalintas smegenis** \ 122
 55 tekstas. **Diskusija. Visuomenės ginčas: keturkojis gyvūnas – draugas ar priešas?** \ 123